

УДК 378.018.8:373.5.011.3-051:80]: 37.06

**ФОРМУВАННЯ МОВНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ
(НА ПРИКЛАДІ ФІЛОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ДВНЗ
«ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»)**

Ольга Біличенко

доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри
української мови та літератури,

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

м. Слов'янськ, Україна

ORCID ID 0000-0002-9292-9938

Olgabelichenko64@gmail.com

Анотація. Статтю присвячено висвітленню досвіду кафедри української мови та літератури щодо формування мовно-комунікативної культури здобувачів. Її наявність є важливою умовою професіоналізму майбутнього вчителя. Автор обґрунтовує необхідність вдосконалення цієї компетенції через оновлення змісту освітніх програм, зокрема впровадження в навчальний процес предметів комунікаційного спрямування. У статті розкриваються особливості вибіркових курсів комунікаційного блоку. Доводиться, що мовно-комунікативна підготовка може тривати протягом усього періоду навчання на освітньо-кваліфікаційних рівнях «бакалавр» та «магістр» на основі освітньо-професійної програми Середня освіта (Українська мова і література). Майбутній учитель української мови і літератури має бути обізнаним не тільки в галузі лінгвістики, мовознавства, літературознавства, фольклористики, текстології, риторики. Автор переконує, що основою мовно-літературної підготовки майбутнього вчителя української мови і літератури є мова, але саме комунікативна компетенція дає можливість якісно вибудувати професійну діяльність.

Ключові слова: мовно-комунікативна культура; вища школа; українська мова.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасна когнітивно-дискурсивна парадигма ставить проблему співставлення мовних структур зі структурами людського досвіду, знання про світ, одним із фрагментів якого виступає комунікативна ситуація. У світлі сучасних досліджень її можна тлумачити як мовно-комунікативну форму представлення знань у мові і мовленні, що дозволяє розкрити взаємодію певної мовної форми з позначеним нею екстралінгвістичним фактом, який закріплений у свідомості членів конкретного соціуму і реалізується в процесі комунікації.

Мова виступає способом збереження і передачі даних про світ, людей, одним із найефективніших каналів інформації, необхідної для осмислення позамовної дійсності. Це дає можливість різним ситуаціям розпізнаватися як семіотичні явища, тобто як показники, що семіотично позначені мовними засобами:

Формування мовно-комунікативної культури майбутніх учителів української мови та літератури (на прикладі філологічного факультету ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»)

- концептуальні – узагальнений ментальний образ;
- дискурсивні – відображають вербальну і невербальну взаємодію між людьми;
- комунікативні – свідчать про існування різних моделей мовного втілення екстралінгвістичної ситуації.

Сукупність зазначених аспектів комунікації дає можливість розглянути її як когнітивно-комунікативну форму представлення знань у мові й мовленні. Вони свідчать про існування різних форм мовного втілення екстралінгвістичної ситуації.

Мовно-комунікативна культура фахівця впливає на результативність професійної діяльності, охоплюючи мовні, паравербальні, соціокультурні, міжкультурні компетентності. Опанування здобувачами спеціальності 014 Середня освіта. Українська мова та література основ сучасної теорії мовної комунікації, актуальних досліджень особливостей комунікативних процесів дає можливість зрозуміти специфіку комунікативних явищ, розумітися на комунікативному процесі, керувати власною комунікативною поведінкою, добирати моделі комунікативної взаємодії.

Мовна комунікація є складною інформаційно-семіотичною системою, що поєднує індивідуальні, національні та міжкультурні мовні компоненти. Функціонування цієї системи та вироблення належної мовно-комунікативної культури в сучасних умовах розвитку суспільства має історичну і соціально-культурну зумовленість. Уміння спілкуватися є винятково важливою компетенцією майбутнього вчителя української мови та літератури, оскільки сформована мовна компетенція здобувача дає можливість ефективно використовувати лінгвістичні, соціолінгвістичні, прагматичні аспекти комунікації, правила комунікативної поведінки сприяють досягненню особистісної та професійної мети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначений напрям роботи відповідає законодавству України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Закону України «Про освіту» (у редакції від 01.01.2023), Закону України «Про повну загальну середню освіту» (зі змінами у редакції від 01.07.2022), «Концепції розвитку педагогічної освіти» (2018), «Концепції мовної освіти» (2011).

Вагоме значення для нашого дослідження мають наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених із теоретичних та практичних проблем професійної підготовки та формування мовно-комунікативної культури майбутніх фахівців, а саме: Г. Данченко, Ю. Жукова, С. Козак, С. Макаренко, Л. Петровської,

П Растеннікова, Ю. Рись, В. Степанова, В. Ступницького.

Проблеми володіння сукупністю мовних та мовленнєвих умінь досліджували Є. Головаха, Т. Ладиженська, Є. Мелібруд, Н. Паніна, Р. Парошина, М. Станкін. Знанням норм і правил спілкування були присвячені праці Т. Іванової, А. Козлова.

Роль формування навичок і поведінки мовленнєвого спілкування визначили Н. Бабич, М. Вашуленко, І. Гайдаєнко, А. Коваль, І. Маруніч, Л. Мацько, М. Пентилюк, Г. Сагач, М. Стельмахович, Г. Шелехова.

Питання підвищення культури професійного мовлення розглянуто в дослідженнях І. Довженко, І. Дроздової, Л. Златів, Н. Костриці, Н. Тоцької.

У сучасній вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній літературі представлено дослідження із теорії та практики підвищення професійної компетентності фахівців. Вивчалася культура педагогічного спілкування й комунікативна майстерність учителя Л. Виготським, І. Зязюном, В. Сухомлинським.

Зміст і структура педагогічного спілкування були в центрі уваги Г. Андреєва, С. Максименко, П. М'ясоїд, П. Петровської, В. Семиченко.

Психологічні механізми педагогічного спілкування вивчали О. Головаха, Е. Коваленко, а комунікативні вміння вчителя та їх структурні компоненти досліджували А. Богущ, Н. Бутенко, А. Годлевська, Л. Онищук.

В цих працях висвітлені нові ідеї і тенденції розвитку мовно-комунікативної культури сьогодення; наполягається на необхідності розширення діапазону навичок вербальної та невербальної комунікації майбутніх філологів. У публікаціях фахівців презентовано досвід напрацювання навичок продуктивного спілкування в незнайомому культурному оточенні; здатність обирати певний тип поведінки й поводитися відповідно до оточуючого культурного середовища.

Донині надзвичайно важливими залишаються концепції мови, розроблені В. Гумбольдом, Ф. де Соссюром, О. Потебнею, представниками французького структуралізму, які традиційно відзначали внутрішній зв'язок рецептивної і продуктивної сторін спілкування. Вони розглядали його як взаємозумовлену кореляцію двох доповнюючих один одного процесів, з яких один розпадається на фази формування мовлення-думки і її звукового зашифрування, а інший – протилежний за своєю спрямованістю процес, що полягає в дешифруванні й подальшому возз'єднанні думки з опорою на знання мови й особистий досвід людини.

Розвиток цих ідей призвів до трактування мовно-комунікативної культури

як духовної діяльності самосвідомості, що здійснюється в мові і завдяки мові, у психічних процесах і мовленні. Дослідниками зверталася увага на те, що естетикою мови займаються лише поети та прозаїки. У той же час мова була, є й буде не тільки засобом комунікації, але й способом вираження, самовираження і самореалізації мовця.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). В інформаційному суспільстві проблема мовної комунікації є однією з найважливіших. Особливо це стосується освітньої сфери. Мовно-комунікативна компетенція виступає в цих умовах як особливий тип активного взаємообміну, зокрема, у педагогічній діяльності, покликаної забезпечити відповідну фахову підготовку у світі різноманітних зв'язків, відносин, комунікативних можливостей. Мовно-комунікативна підготовка є одним із джерел розвитку комунікативних компетенцій особистості майбутнього фахівця.

Тому **метою** нашого дослідження є спроба висвітлення особливостей мовно-комунікативної підготовки здобувачів на філологічному факультеті ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» спеціальності 014 Середня освіта. Українська мова і література.

Результати дослідження. Мовно-комунікативна культура відіграє важливу роль у забезпеченні ефективної мовної комунікації вчителя. За нею оцінюють рівень інтелектуального розвитку особистості, професійні здібності фахівця. Дослідники визначають культуру мовлення як таку організацію мовних засобів, які в будь-якій ситуації спілкування за дотримання сучасних мовних норм та етики спілкування забезпечують досягнення комунікативних завдань (Барабаш, 2014).

Як доводять фахівці в галузі мовної комунікації, мовно-комунікативна культура є одним із компонентів мовленнєвої культури (Гончарук, 2020). Взагалі мовленнєва культура є складовою культури народу, що охоплює мову, форми втілення мовлення, сукупність загальнозначущих мовленнєвих творів певною мовою, звичаї та правила спілкування, співвідношення вербальних і невербальних компонентів комунікації, закріплені в мовній картині світу.

Проблеми і критерії мовно-комунікативної культури конкретизуються залежно від виду мовленнєвої діяльності. Мовленнєва діяльність складається з діяльності сприйняття, репродукції і продукування.

Мовно-комунікативна культура враховує також і особливості взаємодії людини з іншими і передбачає багатство мовлення, чистоту, виразність, ясність, зрозумілість, а також точність і правильність. Вона складається також із сукупності якостей мовлення, що сприяють більш повній реалізації

комунікативних задач. Під комунікативними якостями мовлення дослідники розуміють реальні властивості його змістовної або формальної сторони, що визначають ступінь комунікативної досконалості мовленнєвого висловлення.

Варто зазначити, що метою освітньо-професійної програми Середня освіта (Українська мова і література) є підготовка фахівців із високою професійною майстерністю, творчим і духовним потенціалом, готовністю адаптуватися до змін, ефективно розв'язувати комплексні задачі та проблеми в педагогічній діяльності в ЗЗСО, виконувати завдання практичного характеру, що передбачає формування загальних та спеціальних (фахових) компетентностей за спеціальністю 014. Середня освіта. Українська мова і література через органічне поєднання освітньої, наукової та інноваційної діяльності на основі студентоцентризму, академічної доброчесності та соціальної відповідальності.

Освітньо-професійні програми підготовки бакалаврів і магістрів передбачають поглиблену підготовку, зокрема фундаментальну, гуманітарну, соціально-економічну, психолого-педагогічну, фахову та практичну підготовку з метою розвитку професійних і особистісних якостей, що сприяють творчій активності здобувачів, формуванню загальних, спеціальних і професійних компетенцій.

Мовно-комунікативна підготовка здобувачів спеціальності 014 Середня освіта. Українська мова і література здійснюється, зокрема, в рамках спеціалізації «Медіакомунікації в закладах освіти» на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти і передбачає вивчення таких освітніх компонентів, як теорія і практика медіакомунікацій, міжкультурні комунікації в професійно-педагогічній сфері, дискурс та теорія комунікації, теорія і методика масової комунікації.

Метою вивчення навчальної дисципліни **«Міжкультурні комунікації в професійно-педагогічній сфері»** є формування культурної сприйнятливості, здатності до правильної інтерпретації різноманітних видів комунікативної поведінки, вдосконалення вміння й навичок застосування на практиці отриманих знань в конкретній ситуації міжкультурного контакту. Передбачаються такі результати навчання, як вміння демонструвати власну інтерпретацію мовних явищ, вміння створювати зв'язні монологічні і діалогічні тексти в усній і писемній формах, володіти методикою формування мовленнєвої компетенції здобувачів освіти, узагальнювати й оприлюднювати результати діяльності з розроблення актуальної проблеми.

Метою вивчення навчальної дисципліни **«Теорія і методика масової комунікації»** є набуття студентами здатності до ефективного комунікування та

до представлення складної комплексної інформації у стислій формі усно та письмово, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології та відповідні технічні терміни. Цей курс передбачає наступні результати навчання: застосовувати поглиблені знання з теорії української мови та літератури для вирішення професійних завдань, вільно користуватися спеціальною термінологією в галузі досліджень з української філології, використовувати сучасні технології навчання української мови і літератури, застосовуючи принципи диференціації та індивідуалізації, створювати зв'язні монологічні і діалогічні тексти в усній і писемній формах, володіти методикою формування мовленнєвої компетенції здобувачів освіти.

Метою вивчення навчальної дисципліни магістерського рівня **«Дискурс та теорії комунікації»** є формування в студентів чіткого уявлення про дискурсологію як міждисциплінарну науку, її теоретичну та методологічну бази для подальшого вироблення в них навичок розв'язання прагмалінгвістичних задач, умінь проведення критичного дискурс-аналізу із урахуванням функціонально-стилістичних характеристик дискурсу та сучасних положень когнітивної лінгвістики і теорії комунікації. Результатом навчання в ході вивчення цього курсу є здійснення дискурс-аналізу текстів різних стилів і жанрів та застосовування цих вмінь в процесі комунікаційної діяльності в закладах освіти.

Метою вивчення навчальної дисципліни **«Теорія і практика медіакомунікацій»** є ознайомлення здобувачів із природою масової комунікації як явища, основними дослідженнями науковців у галузі масових комунікацій, теоріями дослідження комунікації та розвитком сучасного медіа-простору, розуміння механізмів застосування медійних теорій на практиці в роботі закладів освіти. Результатами навчання можуть стати вміння здійснювати створення текстів різних стилів і жанрів та застосовувати ці вміння в процесі комунікаційної діяльності в закладах освіти.

Ці інтерлінгвістичні дисципліни спрямовані на вивчення вербального спілкування: його форм, функцій, ситуативної й соціокультурної зумовленості. Основна мета мовно-комунікативної підготовки – опанування сучасної системи лінгвістичних, соціолінгвістичних та прагмалінгвістичних знань про структуру, закономірності і важливі явища мовної та міжмовної комунікації, а також правил мовної поведінки в різних комунікативних ситуаціях, набуття ефективних компетенцій, насамперед у контекстах міжмовного та міжкультурного спілкування.

Крім комплексного аналізу та опису комунікативного процесу і його

складників ці інтерлінгвістичні дисципліни передбачають виконання таких завдань:

- поняття «комунікативний процес» та його складників; опис видів, аспектів, сфер та функцій комунікації;
- з'ясування її характеристика факторів контакту у вербальній комунікації – комунікативний кодекс, принципи, які регулюють взаємоприхильність між учасниками комунікації, та обмін комунікантами інформацією у процесі вербальної взаємодії;
- оволодіння інформацією щодо особливостей використання мови як коду і шляхами підвищення ефективності засвоєння знань про інституційні види дискурсу та їхні особливості комунікації рідною та іноземними мовами;
- розвиток розуміння мови як соціально-психологічного феномену;
- формування вмінь аналізувати дискурс як соціальну інтеракцію, структуру та процес, засвоєння знань про інституційні види дискурсу та їхні особливості;
- оволодіння системою знань про особливості функціонування мовних ресурсів у дискурсі; дослідження проблематики етноспецифіки мовної комунікації.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. За нашим переконанням, формування мовно-комунікативної культури створює підстави для комунікативної компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури, основним інструментом якого є мова як семіотично-інформаційна система, засіб комунікації і культури.

Перспективами дослідження вважаємо вивчення досвіду європейських закладів вищої освіти в цьому питанні. Актуальність та перспективність вирішення проблем, пов'язаних з особливостями взаємодії мови й мислення, мови й мовлення, мови й навколишньої дійсності, мовно-комунікативної культури пов'язано з використанням ключових положень когнітивної і комунікативної лінгвістики, які дозволяють дати відповідь на питання, що стосуються причин використання індивідом певних одиниць мови й мовлення. Це допоможе глибше зрозуміти специфіку комунікативних явищ, легше орієнтуватися в комунікативному процесі, узгоджувати свої комунікативні цілі і наміри, добирати моделі мовленнєвої поведінки до умов спілкування, виявляти та нейтралізувати комунікативні проблеми, посилювати свою комунікативну позицію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арістова, Н. О. (2017). Компетентність майбутніх філологів: сутність, зміст,

Формування мовно-комунікативної культури майбутніх учителів української мови та літератури (на прикладі філологічного факультету ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»)

структура. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія, № 11, 9–15.*

2. Барабаш, І. (2014). Формування професійної мовно-літературної компетентності майбутніх учителів-філологів як педагогічна проблема. *Проблеми підготовки сучасного вчителя, № 10 (Ч 1), 152–157.*

3. Біда, О. А., Гончарук, В. В., Гончарук, В. А. (2019). Професійна мобільність як фактор професійної успішності сучасного фахівця. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Вип. 178, 17–21.*

4. Бідюк, Н. М. (2012). Комунікативна компетентність майбутнього вчителя філолога: зміст та структура. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: Збірник наукових праць третьої Міжнародної науково-практичної конференції (12–14 листопада 2012р.). Львів. С. 158–160.*

5. Гончарук, В. В., Гончарук, В. А. (2020). Основні компоненти професійної компетентності сучасного вчителя. *Scientific Horizon in the Context of Social Crises: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference (January 6–8, 2020). Tokyo, Japan: Otsuki Press. Pp. 108–119.*

6. Кравченко-Дзондза, О. (2014). Формування комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення дисциплін філологічного циклу. *Молодь і ринок, № 7, 98–102.*

7. Малихін, О. В. (2015). Формування загальнокультурної компетентності студентів філологічних спеціальностей : монографія. Київ : Вид-во ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 492 с.

8. Шарова, Т. М. (2017). Формування комунікативно-діалогічної компетентності студентів-філологів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія, Вип. 29 (1), 74–76.*

9. Юрійчук, Н. Д. (2019). Формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя-філолога. *Вісник Чернігівського національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки, Вип. 4 (160), 224–228.*

FORMATION OF LINGUISTIC AND COMMUNICATIVE CULTURE OF FUTURE TEACHERS OF UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE (ON THE EXAMPLE OF THE PHILOLOGICAL FACULTY OF DONBAS STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY)

Olga Bilychenko

Dr. of Sciences in Social Communications, the Professor,
The Head of the Department of the Ukrainian Language and Literature,
SHEI “Donbass State Pedagogical University”,
Sloviansk, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-9292-9938

Olgabelichenko64@gmail.com

Abstract. Language communication is a complex information and semiotic system that combines individual, national and intercultural language components. The problem is that the ability to communicate is an extremely important competence of a future teacher of Ukrainian language and literature, since the formed linguistic competence of the applicant makes it possible to effectively use linguistic ones, sociolinguistic, pragmatic aspects of communication, rules of communicative behaviour, and contributes to the achievement of personal and professional goals, and the system of forming the language and communication culture of the future specialist needs to be improved.

Of great importance for our study are the scientific works of domestic and foreign scholars on

theoretical and practical problems of professional training and formation of linguistic and communicative culture of future specialists, namely: H. Danchenko, Y. Zhukov, S. Kozak, S. Makarenko, L. Petrovska, P. Rastennikov, Y. Rys, V. Stepanov, V. Stupnytskyi. The problems of possessing a set of language and speech skills were studied by E. Holovakha, T. Ladyzhenska, E. Melibrud, N. Panina, R. Paroshyna, M. Stankin. The knowledge of communication norms and rules was studied by T. Ivanova and A. Kozlov. These works highlight new ideas and trends in the development of the communicative culture of our time; they insist on the need to expand the range of verbal and non-verbal communication skills of future philologists.

The subject of the study is linguistic and communication culture. The article deals with the formation of linguistic and communicative culture of future teachers of Ukrainian language and literature. The purpose of our study is an attempt to highlight the peculiarities of language and communication training of applicants at the Faculty of Philology, speciality 014 Secondary Education. Ukrainian language and literature.

The result of our study is that the language and communication training of applicants for the speciality 014 Secondary Education. The Ukrainian language and literature is provided, in particular, within the specialisation “Media Communications in Educational Institutions” at the first (bachelor’s) and second (master’s) levels of higher education and involves the study of such educational components as theory and practice of media communications, intercultural communications in the professional and pedagogical sphere, discourse and theory of communication, theory and methods of mass communication.

We are convinced that the formation of linguistic and communicative culture creates the basis for the communicative competence of the future teacher of Ukrainian language and literature, whose main tool is language as a semiotic and information system, a means of communication and culture.

Key words: language and communication culture; higher education; Ukrainian language.

REFERENCES

1. Aristova, N. O. (2017). Competence of future philologists: essence, content, structure. [Kompetentnist maibutnikh filolohiv: sutnist, zmist, struktura]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seriya: Pedagogika, Psykholohiia, № 11*, 9–15.
2. Barabash, I. (2014). Formation of Future Philology Teachers' Professional Linguistic and Literary Competence as a Pedagogical Problem. [Formuvannia profesiinoi movno-literaturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv-filolohiv yak pedagogichna problema]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia, № 10 (Ch 1)*, 152–157.
3. Bida, O. A., Honcharuk, V. V., Honcharuk, V. A. (2019). Professional mobility as a factor of professional success of a modern specialist [Profesiina mobilnist yak faktor profesiinoi uspishnosti suchasnoho fakhivtsia]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedagogichni nauky, 178*, 17–21.
4. Bidiuk, N. M. (2012). Communicative competence of future philologist teachers: content and structure. [Komunikatyvna kompetentnist maibutnoho vchytelia filoloha: zmist ta struktura]. *Informatsiino-komunikatsiini tekhnologii v suchasni osviti: dosvid, problemy, perspektyvy: Zbirnyk naukovykh prats tretoi Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (12– 14 lystopada 2012r.)*. Lviv. P. 158–160.
5. Honcharuk, V. V., Honcharuk, V. A. (2020). The main components of the professional competence of a modern teacher [Osnovni komponenty profesiinoi kompetentnosti suchasnoho vchytelia]. *Scientific Horizon in the Context of Social Crises: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference (January 6–8, 2020)*. Tokyo, Japan: Otsuki Press. Pp. 108–119.
6. Kravchenko-Dzondza, O. (2014). Formation of students' communicative competence in the process of studying the disciplines of the philological cycle. [Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv u protsesi vyvchennia dystsyplin filolohichnoho tsykladu]. *Molod i rynek, № 7*, 98–102.
7. Malykhin, O. V. (2015). Formation of general cultural competence of students of

О. БЛИЧЕНКО

Формування мовно-комунікативної культури майбутніх учителів української мови та літератури (на прикладі філологічного факультету ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»)

philological specialities [Formuvannia zahalnokulturnoi kompetentnosti studentiv filolohichnykh spetsialnostei] : monohrafiia. Kyiv : Vyd-vo TOV «NVP «Interservis».

8. Sharova, T. M. (2017). Formation of communicative and dialogical competence of philology students. [Formuvannia komunikatyvno-dialohichnoi kompetentnosti studentiv-filolohiv]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia, Vyp. 29 (1)*, 74–76.

9. Yuriichuk, N. D. (2019). Formation of the communicative competence of the future teacher-philologist. [Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia-filoloha]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho universytetu «Chernihivskyi kolehium» imeni T. H. Shevchenka. Serii: Pedagogichni nauky, Vyp. 4 (160)*, 224–228.

Матеріали надійшли до редакції
11.09.2024 р.